

Leidraad Samenlevingsparticipatie

Samenlevingsparticipatie

Het bouwen van inwoners, ondernemers, organisaties, verenigingen en de overheid aan Waddinxveen.

Inwonersparticipatie

De betrokkenheid bij en het invloed uitoefenen op de beleidsvorming en projecten van de gemeente door inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen.

Overheidsparticipatie

Het meedoen van de overheid bij initiatieven van inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Woord vooraf	3
Samenvatting.....	4
Leeswijzer	7
Visie	8
1. Wat gebeurt er in de samenleving?	8
2. Waar staan we op dit moment?	12
De verwachting van: inwoners	12
De verwachting van: de gemeente	13
De verwachting bij: overheidsparticipatie.....	14
3. Waarom is het nodig dat we nieuwe stappen zetten?.....	15
4. Waar willen we naar toe?.....	16
Doelen: in woorden & cijfers	16
Ingrediënten	17
Twee soorten participatie.....	17
Inwoner- en partnerparticipatie	18
Overheidsparticipatie	21
Strategie	22
5. Wat doen we om daar te komen?	22
Schema met strategische keuzes: doelstellingen, veranderthema's en uitvoeringsacties	23
Bijlage 1 – Resultaten & verdiepende sessie app Waddinxveen Denkt Mee.....	24
Ondernemers tijdens de conferentie van Waddinxveen Dat Werkt.....	24
Inwoners, medewerkers en raadsleden in het app-onderzoek	24
Bijlage 2 – Evaluatie participatietrajecten uit het verleden.....	31

Woord vooraf

In mei 2018 ben ik aan de slag gegaan als wethouder Samenlevingsparticipatie in Waddinxveen. Een unicum in Nederland en met een missie: duurzaam bouwen aan Waddinxveen door als inwoners, ondernemers, organisaties, verenigingen en overheid op een goede manier samen te werken. Dat is mijn missie.

Om deze missie te realiseren, is er een visie en een strategie nodig. Een visie om te weten welke kant we op willen met samenlevingsparticipatie. En een strategie om stappen te zetten op het gebied van samenlevingsparticipatie. Deze Leidraad Samenlevingsparticipatie bevat de visie en strategie om de missie te realiseren. De leidraad geeft de richting aan als het gaat om samen signaleren, samen weten, samen denken, samen doen, samen beslissen en samen leren. Kerngedachte daarbij is: *'Samenlevingsparticipatie: dé manier van werken'*.

Samenlevingsparticipatie heeft twee kanten:

1. *Inwoners- en partnerparticipatie (voorheen 'burgerparticipatie')*: inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen die signaleren, weten, denken, doen, besluiten en leren bij beleid en projecten van de overheid.
2. *Overheidsparticipatie*: het signaleren, weten, denken, doen, besluiten en leren van de overheid bij initiatieven van inwoners en partners.

Deze Leidraad Samenlevingsparticipatie raakt aan drie andere onderwerpen:

1. *Leefbaarheid in de wijken*: de gemeente Waddinxveen wil de leefbaarheid in straat, buurt en wijk verder vergroten. Samenlevingsparticipatie gaat over straat, buurt en wijk. Daarnaast gaat samenlevingsparticipatie ook over beleid en projecten op dorpsniveau. In de toekomst zal de gemeente ook met een visie op leefbaarheid komen.
2. *Omgevingswet*: met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Dit gaat ook om de vraag hoe inwoners, partners en lokale overheid met elkaar omgaan. De komende tijd gaat de gemeente Waddinxveen hiermee aan de slag.
3. *Dienstverlening*: de manier waarop de gemeente Waddinxveen inwoners van dienst is, hangt nauw samen met de cultuur in de organisatie. Die cultuur is ook belangrijk bij Samenlevingsparticipatie. In de visie op dienstverlening is hierover meer informatie te vinden.

In zijn nieuwjaarstoespraak van 2019 deed Commissaris van de Koning in Zuid-Holland, Jaap Smit, over samenlevingsparticipatie de volgende uitspraak: "Maar kom dan ook met een goed verhaal waar ik iets mee kan en mij het gevoel geeft dat er rekening met mij wordt gehouden." Deze Leidraad Samenlevingsparticipatie is het verhaal van dit college. Met deze visie en strategie geven we als college aan hoe we onze ambitie realiseren om inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties vanaf het begin bij beleid en projecten te betrekken en hen een actievere rol te geven in planvorming.

Kirsten Schippers
Wethouder Samenlevingsparticipatie

Samenlevingsparticipatie

Dé manier van werken

1. Wat gebeurt er in de samenleving?

Trends & ontwikkelingen

Een terugtrekkende overheid & een opkomende markt en gemeenschap

Minder geografische cohesie & toenemend gebruik van sociale media

Polarisatie & de bubbelsmaatschappij gaan hand-in-hand

Behoeftte aan betrouwbare & vertrouwde informatie

Negatief sentiment over overheid, politiek & bestuur

De Rijksoverheid decentraliseert steeds meer taken & verantwoordelijkheden

Doorontwikkeling van gemeenteraad en ambtelijke organisatie

2. Waar staan we op dit moment?

45%

wordt gevraagd

88%

vindt participeren belangrijk

54 - 86%

wil dat online doen

Inwoners

De drie belangrijkste vormen van participatie:

1. Goed geïnformeerd worden
2. Meedenken in de voorbereiding
3. Meebeslissen in de besluitvorming

De niveaus om op mee te denken:

- Straat & buurt: raakt het mij emotioneel, financieel of in mijn welzijn?
- Dorp: is het controversieel?

Het belang van goede communicatie:

1. Verwachtingen managen
2. Tijdig terugkoppelen
3. Volledig communiceren

Gemeente

Speerpunten voor de komende tijd

- *Structuur & rode draad*: werken vanuit een nieuwe visie met als doel een beter resultaat.
- *Afstemming & integratie*: participatietrajecten combineren en op het juiste moment inzetten
- *Communicatie & doelgroepen*: de inwoners beter leren kennen en communicatie naar hen goed afstemmen
- *Ketenpartners & organen*: hun positie en rol verduidelijken en benutten
- *Monitoring & rapportering*: meer winst halen uit onderzoeken en het aantal onderzoeken inperken.

3. Waarom is het nodig dat we nieuwe stappen zetten?

Waarom we aan samenlevingsparticipatie doen

We willen voldoen aan de gewekte verwachtingen

We willen meegaan met landelijke ontwikkelingen

We willen de kloof tussen inwoner en gemeente verkleinen

We willen onvrede tijdig opsporen

Waarom we nieuwe stappen zetten

Het doel van samenlevingsparticipatie kan duidelijker

We willen participatiemoedheid bij inwoners en partners voorkomen

We willen de onduidelijkheid over de rolverdeling bij samenlevingsparticipatie wegnemen

Participatie moet geen ad hoc-participatie worden

4. Waar willen we naar toe?

Doelen in woorden

1. Een zo goed mogelijk resultaat bereiken door gebruik te maken van de kennis (verstand), kunde (ervaring) en netwerken van inwoners en partners.
2. Inwoners en partners hebben begrip voor de afwegingen die worden gemaakt.
3. Met investeren op inwoner- en partnerparticipatie de weg vrij maken voor overheidsparticipatie.

Doelen in cijfers	(BENCHMARK WAAR STAAT JE GEMEENTE?)	Huidige cijfer	Ambitie
1. Samenwerking met inwoners		6,19	+
2. Voorlichting & communicatie		6,72	+
3. Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd		29%	++
4. Opstelling van de gemeente en samenwerking met inwoners:			
a. De gemeente doet wat ze zegt		29%	+
b. De gemeente stelt zich flexibel op als dat nodig is		24%	++
c. De gemeente luistert naar de mening van haar inwoners		31%	+
d. De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen		40%	=
e. Inwoners en organisaties krijgen voldoende ruimte om initiatieven te realiseren		39%	=
5. De gemeente gebruikt heldere taal		64%	++

Wie wordt waar bij betrokken?

Inwoners & ondernemers: bij concrete onderwerpen

- Die hen *emotioneel* raken (straat, buurt, wijk)
- Die hen *financieel* raken (straat, buurt, wijk)
- Die hen *in hun welzijn* raken (straat, buurt, wijk)
- Die *controversieel* zijn (dorp)

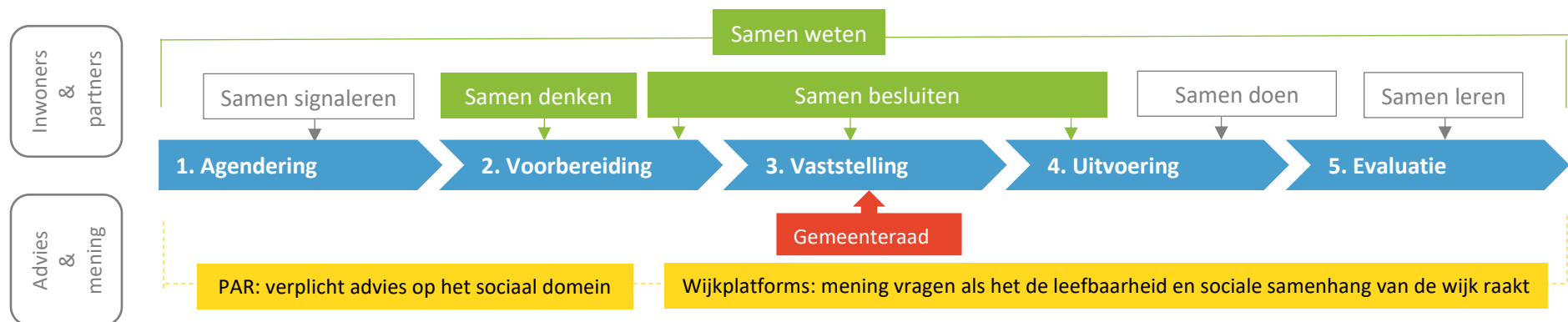
Organisaties & verenigingen: bij abstracte onderwerpen

- Deze onderwerpen staan verder weg van inwoners en ondernemers, maar raken wel organisaties en verenigingen.
- Dit is op wijk-, dorps-, en regionaal niveau.

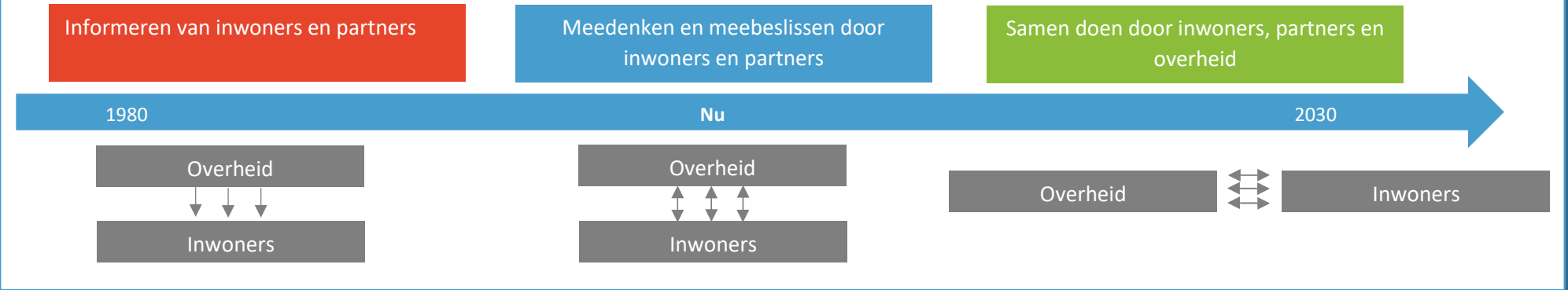
Als er sprake is van overheidsparticipatie

1. De gemeente moedigt initiatieven uit de samenleving aan
2. De gemeente wil werkendeweg leren
3. De omgevingswet biedt kansen om te leren

Samenvattend model inwoner- en partnerparticipatie

De Waddinxveense beweging van samenlevingsparticipatie

Veranderthema's 2019-2022

Ingrediënten

Leeswijzer

Voor het opstellen van de visie & strategie op samenlevingsparticipatie, is in deze leidraad het Strategie-model van Thuredrith gebruikt. Dit model bestaat uit 5 onderdelen:

1. **Wat gebeurt er in de samenleving?**
2. **Waar staan we op dit moment?**
3. **Waarom is het nodig dat we nieuwe stappen zetten?**
4. **Waar willen we naar toe?**
5. **Wat doen we om daar te komen?**

Deel 1, de visie, gaat over de vragen 1 tot en met 4.

Deel 2, de strategie, gaat over vraag 5. Daar worden de veranderthema's, doelstellingen en uitvoeringsacties genoemd.

Na vaststelling van deze Leidraad Samenlevingsparticipatie door de gemeenteraad gaat het college aan de slag met de uitvoering van de strategie.

Visie

In dit onderdeel van de leidraad staan de vragen 'wat gebeurt er in de samenleving', 'waar staan we op dit moment', 'waarom is het nodig dat we nieuwe stappen zetten' en 'waar willen we naar toe' centraal. De antwoorden hierop vormen de visie van de gemeente Waddinxveen op samenlevingsparticipatie.

1. Wat gebeurt er in de samenleving?

Om een visie op te stellen over de samenwerking tussen inwoners, partners en lokale overheid is het belangrijk de trends en ontwikkelingen te kennen. Het gaat niet om het te ontwikkelen beleid uit het collegeprogramma. Het gaat om de vraag: wat verandert er in de wereld om ons heen?

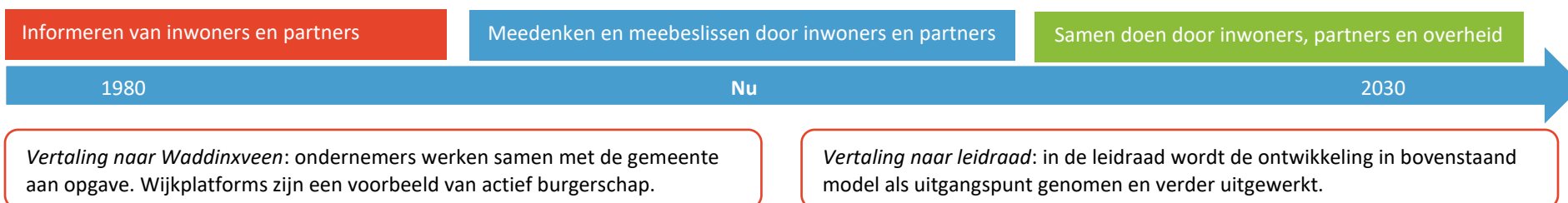
Trend 1

Een terugtrekkende overheid & een opkomende markt en gemeenschap

Door de jaren heen is de verhouding tussen gemeenschap, markt en samenleving veranderd¹:

1. *Tussen markt en overheid*: sinds de jaren 80 zet de overheid in op privatisering en liberalisering van publieke diensten. Op haar beurt zet de markt in op sociaal ondernemerschap.
2. *Tussen gemeenschap en overheid*: de overheid vroeg om zelfredzaamheid, de gemeenschap ging meer op eigen kracht doen. De overheid ging aan de slag met burgerparticipatie, de gemeenschap zette in op actief burgerschap.

Waar voorheen de overheid bepaalde hoe de omgeving eruitzag, ontstaat er nu een samenleving waar de inwoner met anderen de omgeving maakt. Soms met, soms zonder de overheid. Kon vroeger de overheid volstaan met informeren, op dit moment wil de samenleving meedenken en meebepalen. Die ontwikkeling zal zich doorzetten naar een tussenstation waarin overheid en inwoners samen werken aan publieke vraagstukken. De Omgevingswet is hier een voorbeeld van.

¹ Veranderende verhoudingen tussen overheid, markt en gemeenschap: Van der Steen, Van Twist, Chin-A-Fat & Kwakkelstein (2013).

Cohesie gaat over maatschappelijke samenhang, de structuur van de samenleving en de mate van verbondenheid van haar inwoners². We hebben de neiging om te denken in stabiele, weinig veranderende gemeenschappen: de straat, de buurt, de wijk en het dorp waar mensen jaren blijven wonen. Maar in 2017 verhuisden in Nederland bijna 1,9 miljoen personen, waarbij 800.000 personen van gemeente wisselden. De geografische cohesie neemt af. Straten, buurten, wijken en het dorp veranderen.

Trend 2
Minder geografische cohesie & toenemend gebruik van sociale media

Daar tegenover staat het toenemend gebruik van social media. In 2017 maakten 10,9 miljoen Nederlanders gebruik van WhatsApp, 10,4 miljoen van Facebook en 7,5 miljoen van Youtube. LinkedIn, Instagram en Twitter kunnen rekenen op 2 tot 4 miljoen gebruikers. Met uitzondering van Twitter is bij alle mediums de afgelopen jaren sprake van een stijging in gebruik³. Inwoners maken steeds meer gebruik van social media.

Vertaling naar Waddinxveen: het inwoneraantal stijgt van 28.000 naar 32.000 inwoners. Inwoners laten op social media hun mening horen over beleid.

Vertaling naar leidraad: in deze leidraad wordt ingezet op het veel meer gaan gebruiken van social media en online samenlevingsparticipatie.

Trend 3
Polarisatie & de bubbel-
maatschappij gaan hand-in-
hand

Onze samenleving lijkt een netwerksamenleving. Iedereen is met iedereen verbonden. Maar er is ook iets anders te zien: meer en meer verdwijnen mensen in een bubbel. Dat begon op internet⁴. Gepersonaliseerde zoekresultaten, te danken aan algoritmes van zoekmachines, zorgen ervoor dat je alleen krijgt te zien wat aansluit bij jouw interesses. En door op social media vooral gelijkgestemden te volgen, blijft er van het openstaan voor anderen weinig meer over. Het gevolg is polarisatie: meningen staan tegenover elkaar en door het ontbrekende gesprek mét elkaar komt het eerder tot confrontaties dan tot samenwerking.

Daar komt bij dat het participeren in netwerken tijd, trouw en doorzettingsvermogen kost. Netwerken blijven immers langdurig in stand en zorgen voor stabiele samenwerkingsrelaties. Die tijd heeft echter niet iedereen beschikbaar en in een vluchtige maatschappij verdwijnen trouw en doorzettingsvermogen naar de achtergrond. Daardoor komen er in plaats van netwerken steeds meer bubbels: mensen verenigen zich kortdurend op een onderwerp waar ze iets willen bereiken, waarna ze uit elkaar gaan zonder nog iets met elkaar te maken hebben. Hoewel de netwerksamenleving zeker niet verdwenen is, krijgt de overheid steeds meer met die bubbels te maken.

Vertaling naar Waddinxveen: inwoners met zorgen over biomassacentrales zijn een voorbeeld van een groep die zicht richt op een onderwerp.

Vertaling naar leidraad: zowel inwoners in netwerken als in bubbels moeten kunnen participeren. De mening van beide groepen inwoners doet er toe.

² Pionieren in participatielandschap, 2018: pagina 19.

³ Buzzcapture, Wat is het actuele gebruik in 2017 van social media in Nederland?

⁴ The Filter Bubble; what the Internet is Hiding from You (2012), Eli Pariser.

Alle informatie die we willen hebben, is beschikbaar. Het liefst op één smartphone. We verwachten dat alle informatie die niet beschikbaar is, zo spoedig mogelijk ontsloten wordt. Databronnen worden steeds meer open en gemeenschappelijk, waarbij iedereen zelf informatie kan toevoegen. Tegelijk is daar de paradox: alles moet open zijn, maar alles over mij persoonlijk moet privé blijven. De roep om privacy is sterk. Publieke en private partijen worstelen met de privacy van de mensen die met hen verbonden zijn. Hoe kunnen zij open deelnemen aan de informatiemaatschappij maar toch de privacy van privépersonen beschermen?

Trend 4
Behoeftte aan betrouwbare
& vertrouwde informatie

Tussen die paradox zit de roep om betrouwbare en vertrouwde informatie. Want waar iedereen informatie kan toevoegen – op internet, op social media – daalt de betrouwbaarheid. Nepnieuws neemt een hoge vlucht, fakeaccounts werken daar aan mee. Hoe weet de inwoner welke informatie te vertrouwen is? Hoe kan de overheid met haar lage tempo, veroorzaakt door doordachte beslissingen, checks en balances, in de snelle informatiemaatschappij betrouwbaar nieuws brengen?

Vertaling naar Waddinxveen: de gemeente investeert in privacy en AVG-wetgeving. En het beantwoorden van vragen gaat d.m.v. een zorgvuldig proces.

Vertaling naar leidraad: een van de treden op de participatieladder die prioriteit krijgt, is 'samen weten'. Met andere woorden: goed informeren.

Trend 5
Negatief sentiment over
overheid, politiek & bestuur

Overheid, politiek en bestuur doen het niet snel goed. Wie op social media de reacties ziet op berichten van bestuurders, gemeenten en politici merkt hoeveel wantrouwen en onvrede er is. De onderscheiden rollen binnen de lokale overheid zijn voor inwoners allang vervaagd en uit het zicht verdwenen. Het maakt niet uit wie wat zegt, het behoort allemaal bij 'de gemeente'. Toch gaat het vertrouwen van mensen in hun medemens en in instituties wat omhoog. Het vertrouwen in de medemens steeg in 2017 met 2,3% naar 62,2%. Het vertrouwen in ambtenaren steeg met 2,9% naar 45,5% en het vertrouwen in een orgaan als de Tweede Kamer ging er zelfs met 4,0% op vooruit naar 40,8%. Van dalend vertrouwen is geen sprake, van een negatief sentiment wel.

Wat niet meehelpt, zijn het NIMBY-principe ('Not In My BackYard') en het NIVEA-principe ('Niet In Voor En Achtertuin'). Voor gemeenschappelijke opgaven is best draagvlak te vinden, maar zodra er een locatie wordt gekozen, is er tegenstand. Inwoners protesteren tegen ontwikkelingen die te dichtbij komen. Juist dan blijkt de waarde van de lokale overheid: raad en college dienen het algemeen belang, net als ambtenaren. Het gaat om de vraag wat goed is voor alle inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen bij elkaar. Dat belang gaat boven het persoonlijk belang uit.

Vertaling naar Waddinxveen: op social media is er veel negativiteit over beleid dat de gemeente opstelt of projecten die ze uitvoert.

Vertaling naar leidraad: in deze leidraad is oog voor de rol van de gemeenteraad die het algemeen belang dient en afweging maakt in dat belang.

De landelijke overheid legt steeds meer neer bij de lokale overheid. Niet alleen de drie decentralisaties die in 2015 plaatsvonden, maar ook nieuwe taken. Het decentraliseren van taken en verantwoordelijkheden kan nog wel even doorgaan.

Trend 6
De Rijksoverheid decentraliseert
steeds meer taken &
verantwoordelijkheden

Inwoners en partners krijgen steeds meer onderwerpen in hun gemeente, waarbij ze kunnen participeren. Samen weten, denken, doen en beslissen met de Rijksoverheid is lastig. Een gemeente staat dichterbij en is beter toegankelijk. De invloed van inwoners en partners neemt toe. Dat vraagt meer van gemeenten. De lokale overheid moet zich bewust zijn van die uitbreidende taak en toegenomen verantwoordelijkheid.

Vertaling naar Waddinxveen: in 2020 komt onder andere de inburgering naar de gemeente Waddinxveen toe.

Vertaling naar leidraad: deze leidraad geeft aan wanneer de gemeente beleid of projecten aan inwoners voorlegt. Het moet beheersbaar blijven.

Trend 7
Doorontwikkeling van
gemeenteraad en ambtelijke
organisatie

Zowel de opkomende markt en gemeenschap (trend 1) als de decentralisaties (trend 6) zorgen ervoor dat de rol van de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie verandert. Had voorheen de gemeenteraad vaak het laatste woord, door het meedoen en meebeslissen van inwoners en partners komt steeds meer nadruk op de rol van de raad aan het begin van de beleidsvormingsfase te liggen. De gemeenteraad stelt kaders en binnen die kaders denken, doen en beslissen gemeente en inwoners samen. Samen met de gemeente krijgt de raad steeds meer een positie tussen andere spelers in plaats van dat ze erboven staat.

Ook de rol van medewerkers van de gemeente is veranderd. Vroeger kon een ambtenaar zeggen: "Ik heb ervoor gestudeerd, ik weet hoe het moet. Burgers heb ik niet nodig". Die tijd is voorbij. Steeds meer geldt de aan Gandhi toegeschreven uitspraak: "Alles wat je voor mij doet, maar niet met mij, doe je tegen mij." De nadruk ligt niet meer op foutloos functioneren, maar op innovatie. Meer dan ooit is er een ambtelijk-maatschappelijke interactie. Dat vraagt om een open organisatie: een cultuur waarin medewerkers van de gemeente open staan voor ideeën, initiatieven en oplossingen van inwoners. Het vraagt om een cultuur van samenwerken!

Vertaling naar Waddinxveen: met wisselend succes is bij de toekomstvisie en het Beleidsplan Veiligheid & Handhaving geëxperimenteerd met meebeslissen.

Vertaling naar leidraad: de leidraad heeft uitgebreid aandacht voor het doorontwikkelen van de open ambtelijke cultuur in de gemeente

2. Waar staan we op dit moment?

Om er achter te komen hoe het in Waddinxveen staat met samenlevingsparticipatie, is tijdens 'oktober participatiemaand' in 2018 onderzoek gedaan onder ambtenaren, inwoners en raadsleden. Dit zijn de belangrijkste resultaten. De volledige resultaten staan in bijlage 1 en 2.

De verwachting van: inwoners

Wat zeggen de respondenten onder de inwoners en ondernemers over samenlevingsparticipatie en wat vinden zij belangrijk?

45%

wordt gevraagd

88%

vindt participeren belangrijk

54 - 86%

wil dat online doen

Welke criteria hebben **inwoners** bij participatie?

- Op *straat-, buurt- en wijkniveau*:
 - Raakt het mij **emotioneel**?
 - Raakt het mij **financieel**?
 - Raakt het mij in **mijn welzijn**?
- Op *dorpsniveau*:
 - Is het **controversieel**?

Van de gemeente wordt verwacht dat ze weet wat er leeft!
Inwoners worden nu teveel bij abstracte onderwerpen gevraagd.

Wat zeggen **ondernemers** over samenlevingsparticipatie?

- We hebben genoeg vertrouwen in de gemeente om een samenwerkingstraject te starten.
- Criteria om te participeren zijn:
 - **Staat het dicht bij mij?**
 - **Raakt het mij?**

Aan participatie op onderwerpen die verder van hen afstaan, is geen behoefte. Dat vraagt van de gemeente focus, ook omdat ondernemers overspoeld worden met enquêtes en peilingen.

Op welke momenten willen **inwoners** participeren?

- 25% vindt **vooraf geïnformeerd** worden het belangrijkste
- 42% vindt **meedenken** in de voorbereiding het belangrijkste
- 23% vindt **meebeslissen** in de besluitvorming het belangrijkste

Inwoners vragen om goede communicatie. Wat is dat?

1. *Verwachtingen managen*: laat de gemeente aan de voorkant duidelijk maken wat wel en niet mag. Welke kaders zijn er vanuit wet- en regelgeving? Welke rol heeft participatie van inwoners en partners t.o.v. de gemeenteraad en de participatieadviesraad?
2. *Tijdig terug koppelen*: wat wordt er met de input gedaan? Maak dat zo spoedig mogelijk duidelijk. Op dit moment haalt de gemeente wel op, maar wordt het ook gebruikt?
3. *Volledig communiceren*: inwoners en partners horen vooraf weinig over participatie. Waar en wanneer kan er meegedacht worden? Gebruik de juiste middelen voor de juist doelgroep, om ook inwoners die normaal gesproken niet participeren mee te laten doen. De lokale krant, wijkgebouwen en buurthuizen moeten in de communicatie de juiste prioriteit hebben. Als inwoners geparticipeerd hebben, worden ze dan ook achteraf op de hoogte gebracht waar en wanneer de gemeente gaat beginnen? Er is behoefte aan een schets van het proces.

De verwachting van: de gemeente

Hoe is de stand van zaken bij de gemeente als het gaat om samenlevingsparticipatie⁵? Het eerste wat opvalt, is dat er al veel gebeurt, maar dat dit nog niet zichtbaar genoeg is. De kracht van de samenleving wordt steeds meer benut. Beleid maken doet de gemeente met inwoners en partners.

Wat worden de speerpunten voor de komende tijd?

- *Structuur & rode draad*: werken vanuit een nieuwe visie met als doel een beter resultaat.
- *Afstemming & integratie*: participatietrajecten combineren en op het juiste moment inzetten
- *Communicatie & doelgroepen*: de inwoners beter leren kennen en communicatie naar hen goed afstemmen
- *Ketenpartners & organen*: hun positie en rol verduidelijken en benutten
- *Monitoring & rapportering*: meer winst halen uit onderzoeken en het aantal onderzoeken inperken.

Wat is de verwachting van de organisatie?

- Inwoners willen vaker participeren, maar niet per se online
- Inwoners willen (1) meedenken, (2) meedoen in de uitvoering en (3) evalueren
- Inwoners hebben minder behoefte aan geïnformeerd worden en meebeslissen

Wat is de verwachting van de gemeenteraad?

- Laat inwoners (1) meedenken (2) evalueren en (3) meebeslissen in de besluitvorming.
- Inwoners mogen vaker participeren, bij voorkeur met een inloop- of bewonersavond.
- De vraag vanuit de samenleving is: wat doet de gemeenteraad in de besluitvorming met de opbrengst van participatie?

Benchmark 'Waar staat je gemeente'

Waar staat Waddinxveen volgens de website Waarstaatjegemeente.nl als het gaat om samenlevingsparticipatie?

Doelen in cijfers (BENCHMARK WAAR STAAT JE GEMEENTE?)	Huidige cijfer	NL ⁶	AG ⁷
1. Samenwerking met inwoners	6,19	6,06	6,15
2. Voorlichting & communicatie	6,72	6,65	6,74
3. Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd	29 %	31 %	33 %
4. Opstelling van de gemeente en samenwerking met inwoners:			
a. De gemeente doet wat ze zegt	29 %	29 %	29 %
b. De gemeente stelt zich flexibel op als dat nodig is	24 %	26 %	27 %
c. De gemeente luistert naar de mening van haar inwoners	31 %	30 %	32 %
d. De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen	40 %	36 %	38 %
e. Inwoners en organisaties krijgen voldoende ruimte om initiatieven te realiseren	39 %	36 %	37 %
5. De gemeente gebruikt heldere taal	64 %	65 %	67 %

⁵ In bijlage 2 worden een aantal belangrijke participatietrajecten geëvalueerd. Samengevat zijn daar vijf speerpunten uitgehaald.

⁶ Het cijfer in deze kolom geeft het Nederlandse gemiddelde aan.

⁷ Het cijfer in deze kolom geeft het gemiddelde aan van vergelijkbare gemeenten als Waddinxveen.

De verwachting bij: overheidsparticipatie

In Waddinxveen zijn enkele voorbeelden bekend van overheidsparticipatie. De 'leerwinst' als het gaat om overheidsparticipatie is echter minimaal.

Adoptiegroen

Kleine projecten waarbij inwoners een groen gedeelte in hun leefomgeving van de gemeente overnemen.

Weids Bloemendaal

In de polder Bloemendaal ging de gemeente met andere partijen de samenwerking aan om te werken aan recreatie en natuur.

Seniorencomplex

Particulieren starten in Triangel een initiatief om samen met anderen hun eigen seniorencomplex te bouwen.

De gemeente heeft wel de wens en de ambitie is om hier stappen in te zetten. Waar het aan ontbreekt, zijn initiatieven uit de samenleving. Hoe dat komt? Naar deze vraag is nog geen specifiek onderzoek gedaan. Een hypothese kan zijn dat inwoners en partners eerst meer ervaring moeten opdoen met inwoner- en partnerparticipatie, zodat er én vertrouwen én kennis ontstaat van processen bij de lokale overheid. Als er in de publieke opinie meer aandacht is voor inwonersinitiatieven kan het aantal inwonersinitiatieven omhoog gaan. Feit is dat de Omgevingswet eraan komt en dat er daardoor veel verandert.

Omgevingswet

Bundeling van regels voor ruimtelijke projecten. Het wordt makkelijker om ruimtelijke projecten te starten.

- Raakt de manier van werken van de hele gemeentelijke organisatie: de lokale overheid stelt kaders. Vervolgens ligt het initiatief vooral bij inwoners en partners.
- Moedigt burgerinitiatieven aan: kunnen inwoners lokale vraagstukken beter oppakken? Voorbeelden van burgerinitiatieven zijn zorgcoöperaties en het Right to Challenge: het recht om uit te dagen. Kern is dat een groep inwoners taken van de gemeente overneemt als zij denkt dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan.

Overheidsparticipatie en het Right to Challenge behoren bij de zogenaamde derde en vierde generatie van participatie. Inspraak en meepraten aan de voorkant zijn de eerste en tweede generatie⁸. De eerste en tweede generatie zijn goed ingeburgerd in Waddinxveen. De derde en vierde generatie nog niet.

⁸ Presentatie Jornt Zuylen en Sabine de Kroon tijdens thema-avond 21 november 2018 over Democratische Vernieuwing & Participatie

3. Waarom is het nodig dat we nieuwe stappen zetten?

Wat zou er gebeuren als de gemeente Waddinxveen niets meer zou doen aan samenlevingsparticipatie of als er geen nieuwe stappen worden gezet? Het antwoord op deze vragen helpt om het doel van samenlevingsparticipatie en daarmee de visie scherper te stellen.

Waarom we aan samenlevingsparticipatie doen		Waarom we nieuwe stappen zetten	
<i>1. We willen voldoen aan gewekte verwachtingen</i>	Al lange tijd heeft de gemeente de ambitie om inwoners en partners te betrekken bij beleid. De laatste jaren voert ze dat ook concreet uit. De gewekte verwachtingen vragen om een vervolg.	<i>1. Het doel van samenlevingsparticipatie kan duidelijker</i>	Participatie kan alleen als er beleidsruimte of financiële ruimte is om de inbreng van inwoners te honoreren. Maar dan nog is de vraag: wat wil de gemeente bereiken met participatie? Een beleidsrichtlijn helpt om het doel van het betrekken van de samenleving verder duidelijk te maken.
<i>2. We willen meegaan met landelijke ontwikkelingen</i>	In heel Nederland en ver daarbuiten zoeken gemeenten naar goede manieren om inwoners te betrekken bij beleid. Andersom zal er steeds meer overheidsparticipatie plaatsvinden. Ook Waddinxveen wil haar inwoners en partners op een goede manier van dienst zijn.	<i>2. We willen participatiemoetheid bij inwoners en partners voorkomen.</i>	Als inwoners en partners te vaak over te veel onderwerpen ook nog eens tegelijkertijd gevraagd worden, ontstaat participatiemoetheid. Een uitvoering van visie en strategie zorgen ervoor dat participatietrajecten op elkaar worden afgestemd, zodat inwoners blijven participeren.
<i>3. We willen de kloof tussen inwoner en gemeente verkleinen</i>	Inwoners worden graag betrokken als het gaat om hun directe leefomgeving. Helaas worden ze nogal eens teleurgesteld, wat tot onvrede en een negatief sentiment over de gemeente leidt. De kloof tussen inwoners, partners en overheid moet kleiner worden!	<i>3. We willen de onduidelijkheid over de rolverdeling bij samenlevingsparticipatie wegnemen</i>	Verhoudingen verschuiven na verloop van tijd. De plaats waar een orgaan gestart is, kan veranderen. Met deze leidraad wordt de rol van de spelers op het terrein van samenlevingsparticipatie duidelijk gemaakt. Daarbij gaat het over inwoners, partners, gemeenteraad, PAR en wijkplatforms.
<i>4. We willen onvrede tijdig opsporen</i>	Samenlevingsparticipatie is een manier om onvrede te signaleren en te kanaliseren. We willen niet wachten tot de formele inspraakmomenten of dat inwoners en partners gaan protesteren. Tevredenheid en ontevredenheid willen wij zelf tijdig opsporen.	<i>4. Participatie moet geen ad hoc-participatie worden</i>	Participatie mag niet afhankelijk worden van het enthousiasme van een ambtenaar of bestuurder. Samenlevingsparticipatie is gemeentelijke dienstverlening waarop inwoners en partners moeten kunnen rekenen. Met deze leidraad brengt de gemeente eenduidigheid aan wanneer participatie wel en niet wordt ingezet.

4. Waar willen we naar toe?

Wat is het doel dat de gemeente Waddinxveen met samenlevingsparticipatie heeft?

Doelen: in woorden & cijfers

1. Voor inwoners en partners een zo goed mogelijk resultaat bereiken door gebruik te maken van hun kennis (verstand), kunde (ervaring) en netwerken.

Het gaat om het eindresultaat van beleid of projecten. De inbreng van inwoners en partners maakt verschil. Wat dat 'resultaat' is, kan verschillen. Een participatietraject kan namelijk verschillende opbrengsten hebben: de ene keer betrokkenheid, de andere keer draagvlak, acceptatie of inzicht in belangen, ideeën of wensen om nieuwe stappen te zetten.

2. Inwoners en partners hebben inzicht in en begrip voor de afwegingen die worden gemaakt.

De overheid is er om belangen af te wegen. Door middel van participatie geven inwoners en partners hun mening. Als de overheid beslist, moeten inwoners en partners overtuigd zijn van de procedurele rechtvaardigheid, ook al neemt de overheid een andere beslissing dan door hen gewenst. Goed informeren en het proces inzichtelijk maken, zijn een onmisbare taak voor de gemeente. Van Inwoners en partners wordt gevraagd zich in te spannen om het proces te begrijpen waarin de afwegingen zijn gemaakt.

3. Met investeren op inwoner- en partnerparticipatie de weg vrij maken voor overheidsparticipatie.

Overheidsparticipatie kan alleen als inwoners- en partners komen met initiatieven. Wanneer komen zij met initiatieven? Als zij vertrouwen hebben in de overheid. Dat kan door positieve ervaringen op te doen met inwoner- en partnerparticipatie. Dat kan ook door een beter begrip en kennis van processen. De eigen initiatieven van inwoners en partners dragen bij aan een betere leefomgeving en zorgen voor meer tevredenheid. Als die initiatieven komen, kan de gemeente de nodige ervaring op doen met overheidsparticipatie.

	Huidige cijfer	NL	AG	Ambitie
1. Samenwerking met inwoners	6,19	6,06	6,15	+
2. Voorlichting & communicatie	6,72	6,65	6,74	+
3. Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd	29%	31 %	33 %	++
4. Opstelling van de gemeente en samenwerking met inwoners:				
a. De gemeente doet wat ze zegt	29%	29 %	29 %	+
b. De gemeente stelt zich flexibel op als dat nodig is	24%	26 %	27 %	++
c. De gemeente luistert naar de mening van haar inwoners	31%	30 %	32 %	+
d. De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen	40%	36 %	38 %	=
e. Inwoners en organisaties krijgen voldoende ruimte om initiatieven te realiseren	39%	36 %	37 %	=
5. De gemeente gebruikt heldere taal	64%	65 %	67 %	++

Let op: 'tevredenheid' staat niet genoemd bij de doelen. Tevredenheid als zelfstandig doel kan nooit slagen: er zullen altijd inwoners en partners tegen een bepaald beleid of project zijn. Het is juist aan de gemeente om in het algemeen belang te handelen en oog te hebben voor minderheden en kwetsbare groepen. Dat betekent een belangenafweging maken en een beslissing nemen. Samenlevingsparticipatie is een middel om inzicht te geven in die belangen.

Ingrediënten

Welke ingrediënten zijn nodig om de doelen van Samenlevingsparticipatie te halen? Wat is de inhoud van de stappen die we willen zetten in Waddinxveen?

Open cultuur

Een gemeente die samen wil signaleren, weten, denken, doen, beslissen en leren heeft een open cultuur nodig en moet kunnen luisteren!

Heldere communicatie

- Doelgroepgericht
- B1-taalniveau
- Verwachtingsmanagement
- Terugkoppeling
- Proces verhelderen

Juiste doelgroepen

De samenleving kennen, weten welke groepen geraakt worden door beleid of projecten en de juiste doelgroepen betrekken.

Investeren in online

Met online participatiemiddelen worden meer en andere delen van de samenleving bereikt. Daar is behoefte aan!

Goede afstemming

Hoe voorkom je participatiemoedheid? Door af te stemmen wanneer participatie plaatsvindt. Participatietrajecten integreren hoort daar ook bij.

Meer inzicht

Een gemeente die participatie hoog in het vaandel heeft, moet ook inzicht bieden waar en wanneer de samenleving kan meedoen.

Werk begrenzen

Participatie moet behapbaar, proportioneel en uitvoerbaar zijn voor de organisatie. De kosten moeten in verhouding staan met de opbrengst.

Twee soorten participatie

Wat betekenen deze doelen in woorden, doelen in cijfers en ingrediënten concreet voor samenlevingsparticipatie? Daarvoor is het nodig eerst het verschil te kennen tussen inwoner- en partnerparticipatie aan de ene kant en overheidsparticipatie aan de andere kant⁹.

Inwoner- en partnerparticipatie	Overheidsparticipatie
<ul style="list-style-type: none">- Start bij de overheid- Burger als participant- Overheid als initiatiefnemer- Gedacht vanuit beleidsprobleem	<ul style="list-style-type: none">- Start bij de inwoner- Inwoner als initiatiefnemer- Overheid als facilitator- Gedacht vanuit mogelijkheden

⁹ Bron: Berenschot, 2013.

Inwoner- en partnerparticipatie

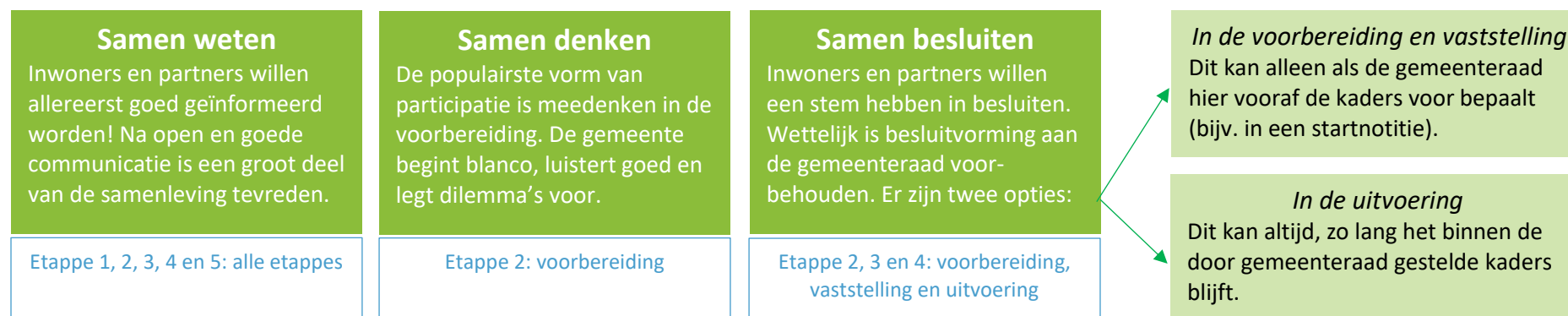
Voor inwoner- en partnerparticipatie zijn twee modellen van belang. Ten *eerste* is dat het model met de etappes van beleid. Elk beleidsonderwerp gaat door deze vijf etappes heen. Concrete projecten vallen binnen etappe 4, de uitvoering. De vraag is: wat kunnen inwoners en partners per etappe bijdragen?

Het *tweede* model is de participatieladder. Op basis van diverse modellen heeft Waddinxveen een eigen, nieuwe participatieladder gemaakt. Dit model vertaalt de kerngedachte ‘*Samenlevingsparticipatie: dé manier van werken*’ naar de praktijk: het gaat om samen vorm geven aan beleid en projecten.

Nieuw Waddinxveens model	Oud Waddinxveens model	Berenschot	Movisie	ProDemos	Bureau Buhrs
Samen leren	-	(Samen) leren	-	-	-
Samen doen	Coproduceren	(Samen) doen	(Mee)doen	Coproduceren	Co-productie
Samen besluiten	Meebeslissen	(Samen) besluiten	(Mee)beslissen	Beslissen	Zelfbeslissing / Budget
Samen denken	Adviseren	(Samen) denken	(Mee)denken	Adviseren	Meedenken
-	Raadplegen	-	-	Raadplegen	Toetsmodel
Samen weten	Informereren	-	-	-	Informatie-inspraak
Samen signaleren	Signaleren	-	-	-	-

Vanuit de mening van inwoners (zie 2. Waar staan we op dit moment) focust de gemeente op drie treden van de nieuwe participatieladder. De andere treden mogen ook gebruikt worden, maar hier ligt niet de prioriteit.

Als de gemeente nieuw beleid maakt of een nieuw project opstart, wordt er vooraf altijd een stakeholderanalyse gemaakt. Na de stakeholderanalyse komt de vraag: bij welke projecten of beleid worden inwoners en partners betrokken?

Inwoners & ondernemers: Concrete onderwerpen

- Die hen *emotioneel* raken (straat-, buurt- en wijkniveau)
- Die hen *financieel* raken (straat-, buurt- en wijkniveau)
- Die hen *in hun welzijn* raken (straat-, buurt- en wijkniveau)
- Die controversieel zijn (dorpsniveau)

Op wijkniveau is er altijd een link naar de wijkplatforms.

Organisaties & verenigingen: Abstracte onderwerpen

- Deze onderwerpen staan verder weg van inwoners en ondernemers.

Dit is op wijk- en dorpsniveau, waar nodig ook op regionaal niveau.

Bij welke projecten of beleid worden de adviesorganen betrokken¹⁰?

Participatieadviesraad (PAR): Advies over beleidsplannen en projecten in het sociaal domein

- Doel: de gemeente goed en tijdig voorzien van adviezen m.b.t. het sociaal domein (artikel 3)
- Taken en bevoegdheden: WMO-beleid, Jeugdwet, beleid inzake sociale zekerheidswetten, Participatiewet en aanverwante regelingen (artikel 6)
 - Fase van agendering: het college informeert de PAR over relevante ontwikkelingen op het sociaal domein.
 - Fase van voorbereiding: de PAR kan gevraagd en ongevraagd een advies geven bij de vorming van beleid op het sociaal domein.
 - Fase van vaststelling: zes weken voordat het college een besluit neemt, stuurt zij een adviesaanvraag naar de PAR (vaststelling). Het staat het college vrij de PAR ook op andere terreinen dan het sociaal domein om advies te vragen.
 - Fase van uitvoering: de PAR kan gevraagd en ongevraagd een advies geven bij de uitvoering van beleid op het sociaal domein.
 - Fase van evaluatie: de PAR kan gevraagd en ongevraagd een advies geven bij de evaluatie bij beleid op het sociaal domein.

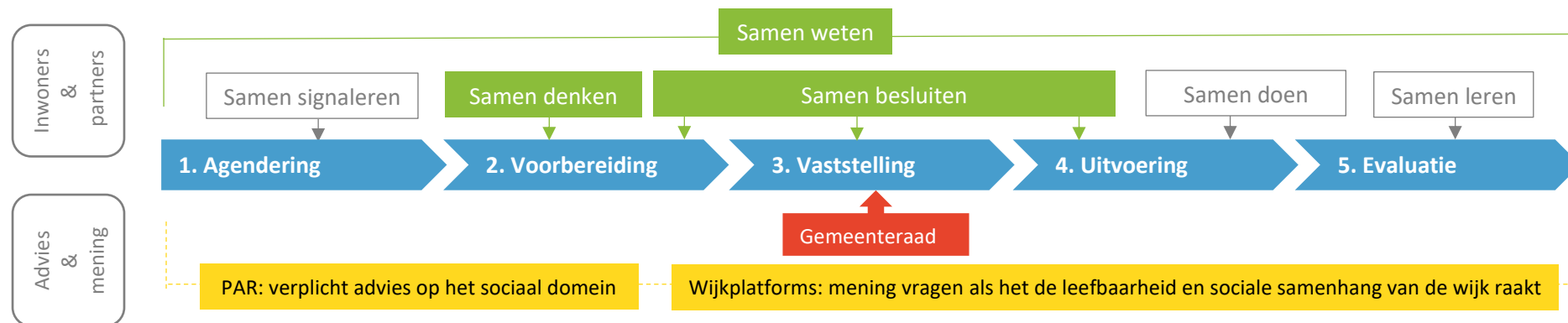
Wijkplatforms: Mening over beleidsplannen en projecten die de wijk raken

Doel van de wijkplatforms is te zorgen voor een leefbare (schone, mooie, veilige) en sociale wijk. De gemeente betreft hun mening als het de leefbaarheid en sociale samenhang van de wijk raakt. Dit kan bij alle beleidsetappes.

¹⁰ Voor de Participatieadviesraad (PAR) is de verordening Participatie adviesraad sociaal domein 2015 leidend.

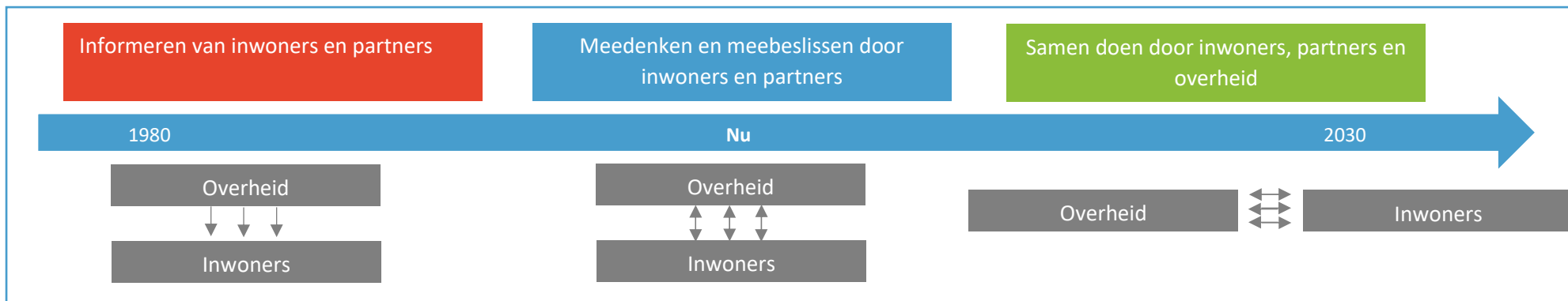
Samenvattend model inwoner- en partnerparticipatie

De fases van beleid, de treden op de participatieladder en de betrokkenheid van inwoners, partners, adviesorganen en gemeenteraad komen samen in onderstaand model. Dit model is voor de gemeente in de toekomst leidend.

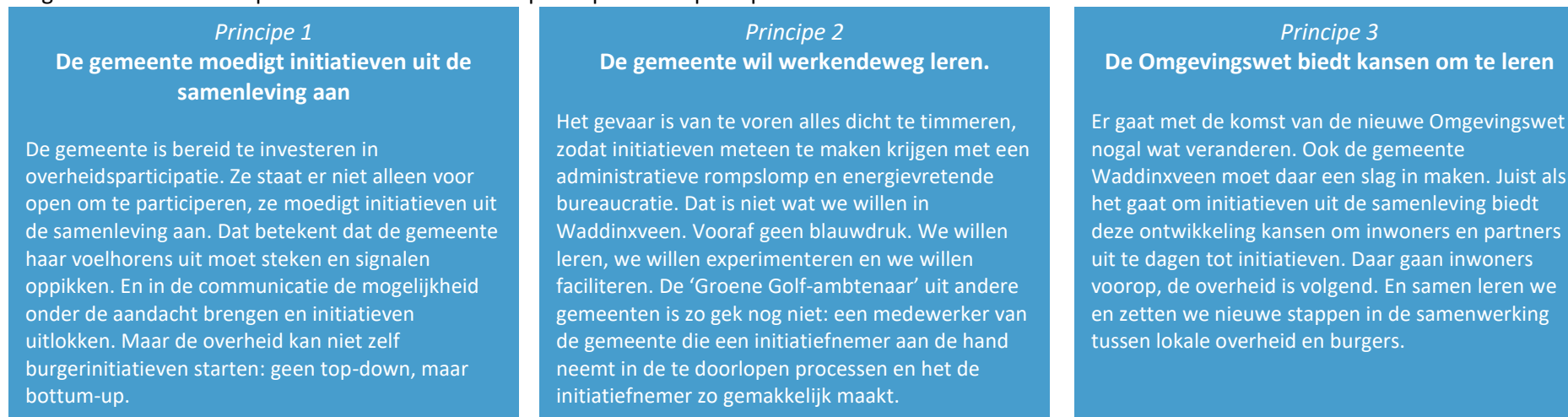
Overheidsparticipatie

De beweging die de gemeente Waddinxveen de komende jaren wil maken is van 'informereren' via 'meedenken en meebeslissen' naar 'samen doen'. Daarmee verandert de verhouding tussen overheid, inwoners en partners. De nadruk verschuift van inwoner- en partnerparticipatie naar overheidsparticipatie.

Voorheen haalde de overheid allerlei taken naar zich toe. Nu gaat het om het versterken van de initiatieven van inwoners, want die organiseren eigenaarschap. Dit gebeurt onder andere door te werken aan de civil society en kleine burgerinitiatieven aan te moedigen. Binnen overheidsparticipatie ligt er ook een taak voor de PAR: het college ongevraagd van advies voorzien bij onderwerpen op het sociaal domein.

De gemeente hanteert op het terrein van overheidsparticipatie drie principes:

Strategie

Welke strategie gaat de gemeente Waddinxveen inzetten om haar visie te realiseren?

5. Wat doen we om daar te komen?

De beweging die de gemeente Waddinxveen wil maken is van 'informereren' via 'meedenken en meebeslissen' naar 'samen doen door inwoners, partners en overheid'. Dat betekent dat de verhouding tussen inwoners, partners en overheid verandert. De gemeente wil dit realiseren met de kerngedachte 'Samenlevingsparticipatie: dé manier van werken'.

Om deze verandering te realiseren, moeten er strategische keuzes gemaakt worden. Het maken van strategische keuzes bestaat uit drie onderdelen:

- A. Doelstellingen formuleren: om concrete veranderingen te bereiken, is het nodig doelstellingen te formuleren. Dit zijn de doelen (zie ook 4. Waar willen we naar toe?):
 1. *Een zo goed mogelijk resultaat bereiken door gebruik te maken van de kennis (verstand), kunde (ervaring) en netwerken van inwoners en partners.*
 2. *Inwoners en partners hebben begrip voor de afwegingen die worden gemaakt.*
 3. *Met investeren op inwoner- en partnerparticipatie de weg vrij maken voor overheidsparticipatie.*
- B. Veranderthema's benoemen: nieuwe stappen zetten gaat niet vanzelf. Daar is verandering voor nodig. Op welke thema's? Dat staat op de volgende pagina.
- C. Het opstellen van uitvoeringsacties: doelen bereiken gaat niet vanzelf. Daar zijn acties voor nodig. Ook die staan op de volgende pagina.

Schema met strategische keuzes: doelstellingen, veranderthema's en uitvoeringsacties

		2019	2020	2021	2022
Veranderthema 1: Doorontwikkelen cultuur					
<i>Doel 1, 2 en 3</i>	Bevorderen cultuur om als college, ambtelijke organisatie en organisaties die met gemeentemandaat werken meer naar buiten te gaan, netwerken te ontwikkelen en nog beter te weten wat er leeft in de samenleving	X	X		
<i>Doel 1</i>	Interne samenwerking bij participatietrajecten bevorderen om participatiemoeheid te voorkomen		X	X	X
<i>Doel 1</i>	Toerusten van ambtelijke organisatie, adviesorganen en (keten)partners, waaronder de PAR en wijkplatforms, voor een samenwerking met een goed resultaat		X		
<i>Doel 2</i>	Training in het aangaan van goede gesprekken met inwoners en partners		X	X	X
Veranderthema 2: Verbeteren structuur					
<i>Doel 1</i>	Opstellen en invoeren beslisboom voor Waddinxveense participatietrajecten met nadrukkelijke aandacht voor de afstemming met andere participatietrajecten en het begrenzen van de werkwijze	X			
<i>Doel 1 en 2</i>	Bij elk college- en raadsvoorstel duidelijk maken op welke manier de samenleving participeert	X			
<i>Doel 1</i>	Nieuwe vormen van participatie ontwikkelen en toepassen met nadrukkelijke aandacht voor online participatie	X	X		
<i>Doel 1</i>	Update van burgerleefstijlen voor betere afstemming van participatie op de doelgroep	X			
<i>Doel 1</i>	Onderzoek naar mogelijkheden om diverse monitoren samen te voegen om participatiemoeheid te voorkomen			X	
<i>Doel 1</i>	Training in cruciale onderdelen van het opstellen van participatietrajecten	X	X	X	X
Veranderthema 3: Communiceren op nieuwe manieren					
<i>Doel 1</i>	Creëren online participatieplatform met overzicht van alle participatietrajecten	X	X		
<i>Doel 1 en 2</i>	Opstellen nieuw communicatiebeleid om samenlevingsparticipatie op een hoger plan te tillen met nadrukkelijke aandacht voor doelgroepencommunicatie, verwachtingsmanagement en terugkoppeling		X	X	
<i>Doel 1 en 2</i>	Gemeentelijke communicatie rondom participatie op taalniveau B1 brengen	X	X		
Veranderthema 4: Experimenteren met (overheids)participatie					
<i>Doel 1 en 3</i>	Pilots met nieuwe vormen van meebeslissen door inwoners en partners in nadrukkelijke samenwerking met de gemeenteraad		X	X	
<i>Doel 3</i>	Vorbereiden op de komst van initiatieven waarbij er overheidsparticipatie plaatsvindt	X			
<i>Doel 3</i>	Experimenteren met overheidsparticipatie door projecten, het aangaan van gesprekken met inwoners, Right to Challenge en de komst van de Omgevingswet	X	X		
<i>Doel 3</i>	Kaders opstellen voor overheidsparticipatie n.a.v. experimenten			X	
<i>Doel 1 en 2</i>	Publieksplein in gemeentehuis doorontwikkelen voor samenlevingsparticipatie			X	
<i>Doel 1</i>	Pilot voor participatie met jongeren, wat een heel andere benadering vraagt dan met andere doelgroepen				X

Aan de hand van deze veranderthema's maken we [samenlevingsparticipatie dé manier van werken](#). Daarmee bewegen we van inwoner- en partnerparticipatie naar overheidsparticipatie.

Bijlage 1 – Resultaten & verdiepende sessie app Waddinxveen Denkt Mee

In de 'oktober participatiemaand' is onderzoek gedaan naar de mening van inwoners, ondernemers, medewerkers en raadsleden over samenlevingsparticipatie. Inwoners konden hiervoor een vragenlijst invullen in de app Waddinxveen Denkt Mee. Medewerkers en raadsleden kregen deze vragen aangeleverd in aangepaste vorm. Bovendien werden de medewerkers tijdens een interne markt uitgenodigd om hun visie op samenlevingsparticipatie te geven.

Ondernemers tijdens de conferentie van Waddinxveen Dat Werkt

Tijdens de conferentie van Waddinxveen Dat Werkt op 27 september 2018 werd aan ondernemers gevraagd hoe zij aankijken tegen de gemeente. En wat verwachten zij van de gemeente als het gaat om participatie met en door ondernemers? Het volgende kwam naar voren.

1. Vanuit de werkwijze die gebruikt wordt bij 'Waddinxveen Dat Werkt' is er vertrouwen in de gemeente om een samenwerkingstraject te starten. Dit traject is een voorbeeld van goede gesprekken tussen ondernemers en de gemeente.
2. Ondernemers vinden focus van de gemeente belangrijk. Idealiter vindt uitgebreide participatie plaats op onderwerpen die heel dicht bij hen staan en hen raken. Er is geen behoefte aan onderwerpen die verder van hen af staan.
3. Ondernemers geven aan dat op dit moment door de gemeente niet teveel van hen gevraagd wordt. Tegelijkertijd is de respons van ondernemers op enquêtes laag, ook omdat er van allerlei kanten en instituten lange vragenlijsten naar hen toekomen. Vooral als het gaat om deze monitoring moet Waddinxveen waken voor participatiemoetheid.

Inwoners, medewerkers en raadsleden in het app-onderzoek

Hoe representatief is het onderzoek dat gedaan is onder inwoners, medewerkers en raadsleden? Op een populatie van 28.000 inwoners (daarin zijn minderjarigen meegerekend waar een groot deel niet van meegedaan heeft) met een betrouwbaarheid van 99% en een foutenmarge van 5% moeten er 649 mensen meedoen. Op het onderdeel 'Meedenken met de gemeente' reageerden 825 mensen. Aan de representativiteitsvraag wordt dus voldaan. Dit onderzoek is representatief voor Waddinxveen.

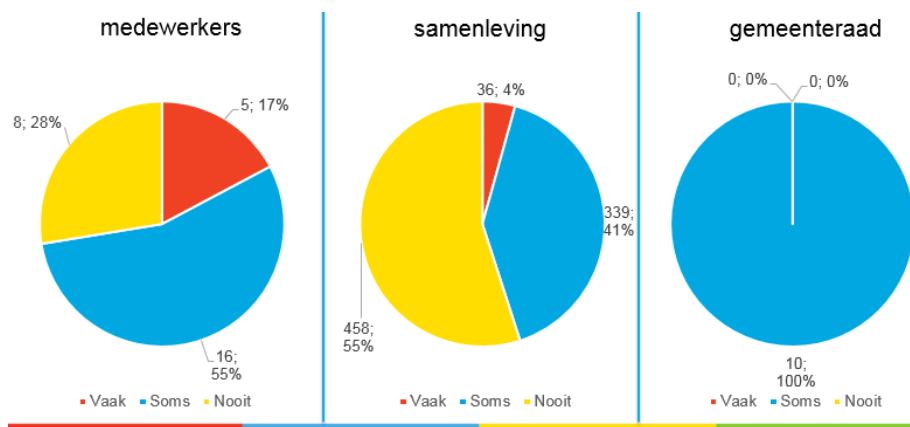
Wat in dit onderzoek bewust niet is gedaan, is allerlei achtergrondgegevens van mensen meenemen. Dat had twee redenen:

1. Inwoners 'dachten' mee, ze 'besloten' niet mee. Voor besluitvorming is het nodig om meer te weten van de respondenten. Dat was hier niet het geval. Het ging om de grote lijn: het meedenken.
2. We wilden de drempel zo laag mogelijk houden. Het was voor het eerst dat we werkten met een app in de App Store (Apple) en in Google Play. Om na het downloaden de kans op invullen zo groot mogelijk te laten zijn, hebben we niet eerst gevraagd naar allerlei achtergrondgegevens.

Het onderzoek onder gemeenteraad en medewerkers is niet representatief. Dan hadden 20 gemeenteraadsleden en 100 medewerkers moeten meedoen. Deze resultaten geven dus een indicatie, maar zijn zeker niet representatief voor de hele groep.

Vraag 1

Medewerkers	Samenleving	Gemeenteraad
Vraag jij inwoners wel eens om met de gemeente Waddinxveen mee te denken, mee te doen of mee te beslissen?	Wordt u wel eens gevraagd om met de gemeente mee te denken, mee te doen of mee te beslissen?	Wat denkt u: worden inwoners wel eens gevraagd om met de gemeente Waddinxveen mee te denken, mee te doen of mee te beslissen?

onderzoek aan nooit gevraagd te worden door de gemeente.

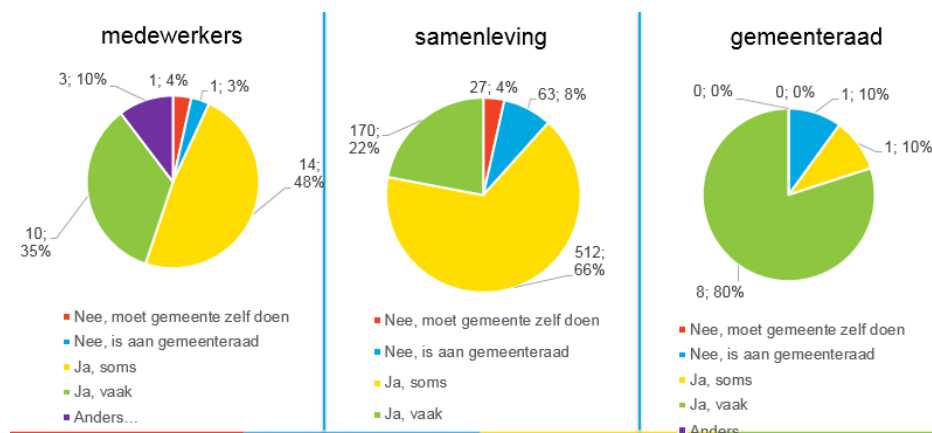
Resultaat | Bij de inwoners geeft 55% van de respondenten aan dat ze nooit gevraagd worden om mee te denken, mee te doen of mee te beslissen met de gemeente. 41% denkt soms mee, 4% vaak. Alle 10 raadsleden schatten in dat inwoners hier 'soms' zouden antwoorden.

Bij de medewerkers van de gemeente Waddinxveen geeft 55% van de respondenten aan dat ze inwoners soms betreft om mee te denken, mee te doen of mee te beslissen. 28% betreft inwoners nooit, 17% vaak. Die 28% lijkt een groot percentage, maar niet alle medewerkers maken beleid of voeren een beleid of project uit waarmee ze in aanraking komen met inwoners.

Conclusie | Positief gezegd: in het onderzoek geeft 4 op de 10 inwoners aan wel eens meegedacht, meegedaan of meebesloten te hebben met de gemeente. Andersom: meer dan de helft van de Waddinxveense samenleving geeft in het

Vraag 2

Medewerkers	Samenleving	Gemeenteraad
Vind jij het belangrijk dat de gemeente Waddinxveen inwoners vraagt om mee te denken, mee te doen en mee te beslissen?	Vindt u het belangrijk dat de gemeente Waddinxveen u vraagt om mee te denken, mee te doen en mee te beslissen?	Vindt u het belangrijk dat de gemeente Waddinxveen inwoners vraagt om mee te denken, mee te doen en mee te beslissen?

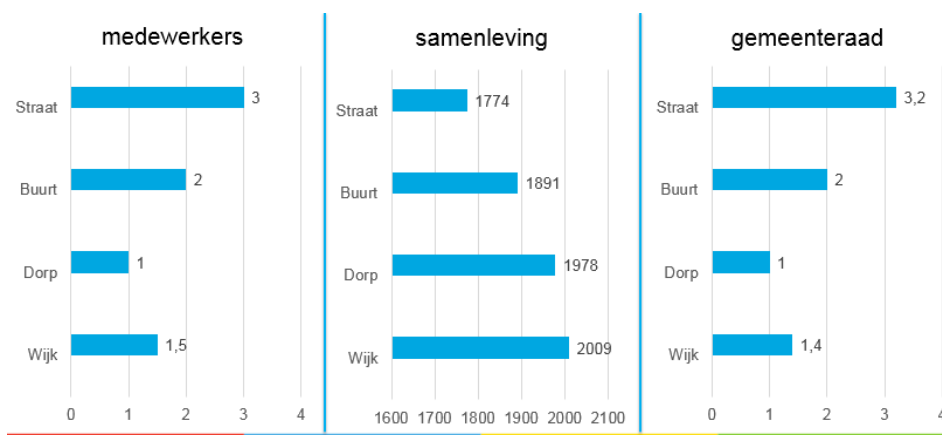
Resultaat | In de samenleving geeft 88% van de respondenten aan het belangrijk te vinden om mee te kunnen denken, doen of beslissen. Daarvan wil 22% dit vaak doen en 66% soms. Slechts 1 op de 10 respondenten vindt dit niet belangrijk. Bij deze vraag zitten grote verschillen met de medewerkers en gemeenteraad. 80% van de respondenten onder gemeenteraadsleden vindt het belangrijk dat inwoners vaak participeren. Bij de medewerkers is dat 35% van de respondenten. Daarmee geven raadsleden en ambtenaren aan dat zij 'vaak' meedenken, meedoen en meebeslissen belangrijker vinden dan inwoners. Inwoners hebben een voorkeur voor 'soms'.

Conclusie | Vergeleken met vraag 1 valt op dat de samenleving het belangrijk vindt om mee te denken, mee te doen of mee te beslissen. Geeft 45% van de respondenten uit de samenleving bij vraag 1 nooit betrokken te worden door de gemeente, 88% van de respondenten vindt het wel belangrijk om betrokken te

worden. Op de vraag of de samenleving wel bereid is om mee te denken, mee te doen of mee te beslissen, kan dus volmondig 'ja' geantwoord worden. Tegelijk wordt duidelijk dat de samenleving een voorkeur heeft voor 'soms' en niet voor 'vaak'. Dat is met name voor raadsleden en medewerkers van belang om zich te realiseren!

Vraag 3

Medewerkers	Samenleving	Gemeenteraad
Soms gaat een project of beleid over iets dat dichtbij de inwoner staat, soms over iets wat verder weg staat van de inwoner. Waar wil jij inwoners het liefst over laten meedenken?	Soms gaat een project of beleid over iets dat dichtbij u afspeelt, soms over iets wat verder weg. Waar wilt u het liefst over meedenken?	3. Soms gaat een project of beleid over iets dat dichtbij de inwoner staat, soms over iets wat verder weg staat van de inwoner. Waar wilt u inwoners het liefst over laten meedenken?

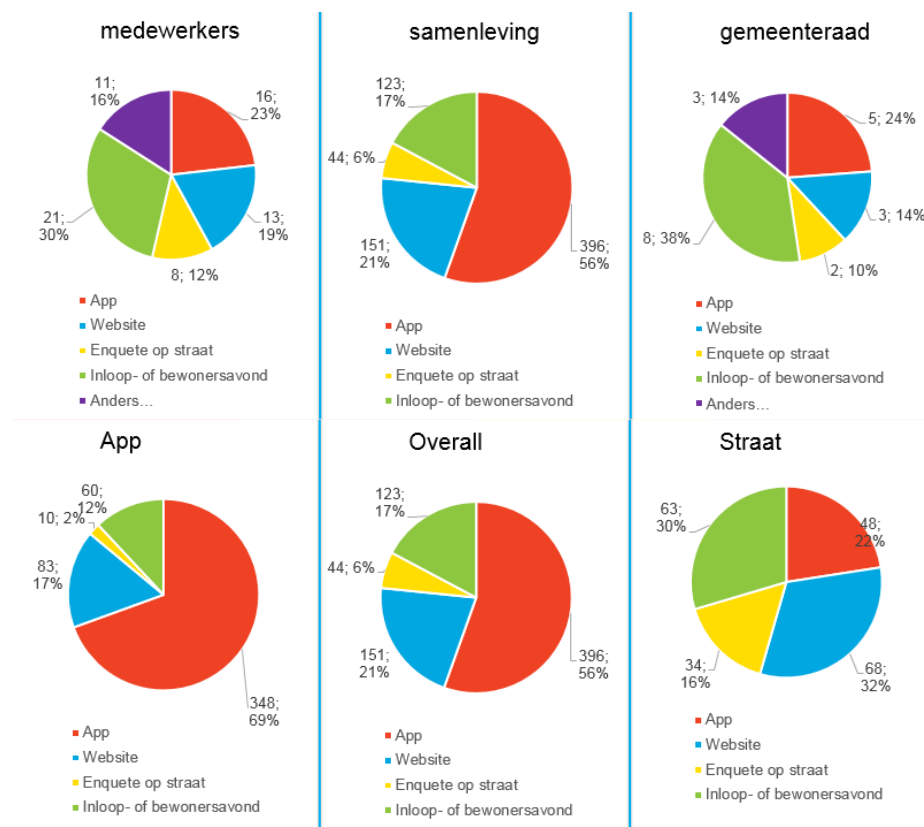
Resultaat | Bij vraag 3 werd gevraagd om straat, buurt, wijk en dorp in volgorde van belangrijkheid te zetten: waar wilt u het liefst over meedenken? De resultaten zijn door de verschillende meetmethodes - de app Waddinxveen Denkt Mee gebruikt een andere vertaalmethode dan Survio, dat gebruikt werd voor de medewerkers en de gemeenteraad - lastig interpreteerbaar. Waar bij de resultaten van de app geldt 'hoe korter de staaf in de grafiek hoe beter', geldt voor Survio 'hoe langer de staaf in de grafiek hoe beter'. Dat meenemend blijkt dat inwoners het liefst meedenken over de 'straat' en 'buurt'. Raadsleden en medewerkers erkennen dit. Waar raadsleden en medewerkers het 'dorp' op de laatste plaats zetten, zetten inwoners het 'dorp' op de derde plaats om mee te denken. Feit is echter dat de resultaten, zeker bij inwoners, erg dicht bij elkaar liggen.

Verdieping | Om meer duidelijkheid te krijgen over de betekenis van de resultaten van de in vraag 3 gegeven antwoorden, zijn de resultaten voorgelegd aan een verdiepingspanel, bestaande uit PAR-leden, wijkplatformleden en geïnteresseerde inwoners. Zij geven aan dat inwoners graag willen meedenken als het hun eigen leefomgeving betreft. Criteria daarbij zijn: zijn inwoners emotioneel betrokken, raakt het hen financieel of raakt het hun welzijn. Hierbij kan gedacht worden aan de verkeersafwikkeling in een straat, een reconstructie van de buurt of de groenvoorziening in en om de straat. Op dorpsniveau gaat het vooral om controversiële onderwerpen. Hierbij werd terugblikkend de vergunning voor biomassacentrales en de verplaatsing van het afvalbrengstation aangehaald.

Conclusie | Omdat de resultaten zo dicht bij elkaar liggen, is het lastig om een duidelijke conclusie te trekken. Voorzichtig kan gezegd worden dat inwoners het liefst meedenken over de straat en buurt. Daarna komt het dorp en op de laatste plaats de wijk. Criteria op straat- en buurniveau om inwoners mee te laten denken zijn: het moet hen emotioneel, financieel of in hun welzijn raken. Op dorpsniveau geldt dat inwoners over controversiële onderwerpen willen meedenken.

Vraag 4

Medewerkers	Samenleving	Gemeenteraad
Op welke manier wil je inwoners laten meedenken, meedoen of meebeslissen?	Op welke manier wilt u meedenken, meedoen of meebeslissen?	Op welke manier wilt u dat de gemeente inwoners laat meedenken, meedoen of meebeslissen?

Resultaat | Bij manieren van participatie hebben medewerkers en raadsleden een voorkeur voor inloop- of bewonersavond. Goede tweede is een app. De enquête op straat en een website zijn minder populair. Bij raadsleden halen de online-middelen (app en website) 38%, bij medewerkers 42%. Hoe anders is dat bij inwoners: maar liefst 77% wil online meedenken. De app heeft daarbij een voorkeur (56%) boven de website (21%). Goede derde is met 17% de inloop- of bewonersavond.

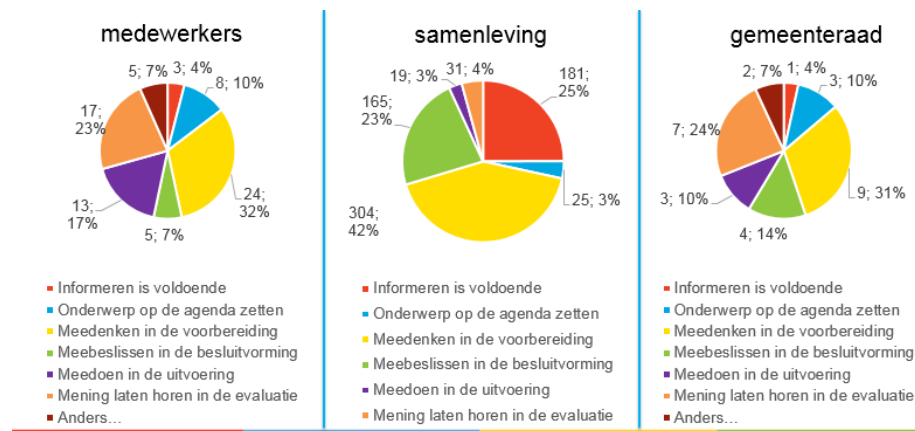
Toch is het nodig is de resultaten bij inwoners beter te bekijken. Er zit namelijk verschil tussen de mensen die de vragen van de app zelf op hun smartphone hebben ingevuld en de mensen die de vragen op straat kregen voorgelegd. Nog steeds is er bij beide een voorkeur voor online, maar bij het invullen van de app is die voorkeur groter (86%) dan op straat (54%). Bovendien is binnen de online middelen op straat de website populairder (32%) dan de app (22%), terwijl de mensen die zelf de app hebben ingevuld dit een goed middel vinden om ook in het vervolg te reageren (69%) en minder behoefte hebben aan een website (17%). Ook blijken de mensen die op straat meededen de inloop- of bewonersavond op plek 2 te zetten boven de app.

Verdieping | In de verdiepende sessie onderkenden panelleden het gemak van de app: het kost minder tijd dan een inloop- of bewonersavond, het kan thuis op de bank ingevuld worden en men kan zelf rustig over de vragen nadenken zonder gestoord te worden. Echter, de mensen die de app hebben gedownload staan ook positiever tegenover de app: het is wat aansluit bij hun behoeften, terwijl dit op straat niet zo is. Concluderend werd opgemerkt dat het belangrijk is om een mix van instrumenten te gebruiken in participatietrajecten. Per onderwerp kan die mix verschillen.

Conclusie | De mix van instrumenten is inderdaad belangrijk, maar de belangrijkste conclusie is dat online meedenken, meedoen of meebeslissen veel populairder is onder inwoners (in alle gevallen door meer dan de helft van de respondenten gekozen) dan door raadsleden en medewerkers wordt ingeschat. De gemeente doet er goed aan te investeren in haar online middelen, zonder het instrument van de inloop- of bewonersavond te vergeten. Of die online middelen de app moet zijn, is nog maar de vraag. Mensen die op straat de enquête invulden zijn misschien over te halen om dit online te doen als er niet een app maar een website wordt gebruikt. Daarmee zou het online gebruik van participatie verder kunnen stijgen.

Vraag 5

Medewerkers	Samenleving	Gemeenteraad
Wanneer wil jij inwoners het liefst betrekken?	Wanneer wordt u als inwoner het liefst betrokken?	Wanneer wilt u dat inwoners het liefst betrokken worden?

Resultaat | Wanneer worden inwoners het liefst betrokken? Het liefst denken ze mee in de voorbereiding. Dat is ook wat raadsleden en medewerkers zich goed realiseren. Dat inwoners een onderwerp op de agenda zetten en meedoen in de uitvoering minder belangrijk vinden, wisten raadsleden en medewerkers al.

Verskil valt er echter bij informeren en meebeslissen. 25% van de respondenten uit de categorie inwoners vindt dat ze genoeg betrokken wordt als ze goed geïnformeerd wordt. Dat verschilt sterk met de gedachten van raadsleden en medewerkers (beiden 4%). En waar raadsleden en medewerkers het belangrijk vinden dat inwoners in de evaluatie hun mening laten horen (24% en 23%), hebben inwoners hier veel minder behoefte aan (4%).

Verdieping | In de verdiepende sessie werd duidelijk waarom er zoveel voor informeren is gekozen. Inwoners hebben vooraf behoefte aan duidelijkheid wat zij

wel en niet kunnen bijdragen. Als er niets met hun mening gedaan wordt, willen ze ook niet betrokken worden. Nog belangrijker is de terugkoppeling: wat wordt er gedaan met de bijdrage van inwoners? De panelleden gaven aan dat zelden duidelijk is hoe het meedenken verwerkt is in het beleid of de projecten van de gemeente. Nadat inwoners hebben meegedacht, blijft het lange tijd stil. Terwijl inwoners behoefte hebben aan regelmatige terugkoppeling.

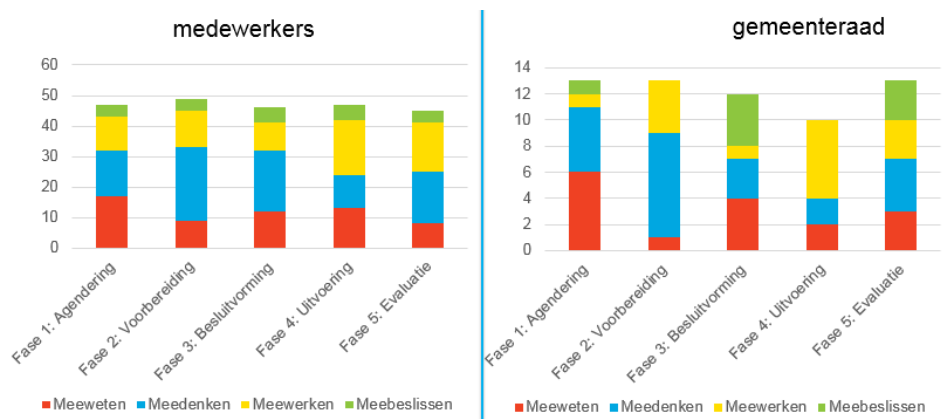
Bij meedenken in de voorbereiding is het belangrijk de bijdrage van inwoners serieus te nemen. De panelleden deden de oproep om liever met een blanco vel papier te beginnen dan met een vooraf ingevuld plan. Wel is het belangrijk om vooraf duidelijkheid te scheppen over de kaders. En wat betreft de evaluatie: dit is wel belangrijk, zeker als er wat te verbeteren valt. Doordat er echter maar een antwoord gekozen kon worden bij deze vraag, kwam de prioriteit vaak op eerdere fases te liggen.

Navraag onder de medewerkers leert dat zij meebeslissen in de besluitvorming niet als belangrijkste hebben aangemerkt, omdat zij weten dat dit qua wet- en regelgeving lastig is en soms onmogelijk: besluiten is in veel gevallen voorbehouden aan de gemeenteraad. Ook de panelleden van de verdiepende sessie weten dit. Zij zien bovendien mogelijke spanning in het samenspel van raad, college en inwoners. Wat als het college inwoners betreft en haar beleid aanpast op de wensen van de inwoners maar de gemeenteraad hier in de besluitvorming anders in beslist?

Conclusie | Het belang van goede communicatie is niet te onderschatten. Verwachtingsmanagement vooraf en terugkoppeling achteraf zijn twee ingrediënten waar de gemeente Waddinxveen mee aan de slag moet. Informeren moet hoger op de prioriteitenlijst bij beleid en projecten. Het belang van meedenken in de voorbereiding werd al onderkend door raadsleden en medewerkers. Deze resultaten onderstrepen dat belang alleen maar en geven aan dat de gemeente op de goede weg zit. Spannender wordt het als het gaat om meebeslissen in de besluitvorming, omdat dit wringt met de rol van de gemeenteraad. Verschuiving van meebeslissen naar de uitvoeringsfase zou een optie kunnen zijn.

Vraag 6

Medewerkers	Samenleving	Gemeenteraad
Een plan of beleid wordt gemaakt in 5 fases. Welke rol wil jij inwoners geven per fase?	Deze vraag is niet aan de samenleving gesteld.	Een plan of beleid wordt gemaakt in 5 fases. Welke rol wilt u inwoners geven per fase?

vertekend kan zijn. Dat bij de agendering inwoners mee mogen weten, in de voorbereiding mogen meedenken en in de uitvoering mee mogen werken, spreekt voor zich. Hoewel inwoners dat nog niet helemaal voor zich zien (zie vraag 5).

Resultaat | Aan de raadsleden en medewerkers van de gemeente Waddinxveen is nog een extra vraag gesteld. Deze vraag werd te abstract en ingewikkeld gevonden voor de inwoner en is daarom weggelaten in de app Waddinxveen Denkt Mee.

Onder beide groepen blijkt een voorkeur om inwoners in fase 1 (agendering) mee te laten weten, in fase 2 (voorbereiding) mee te laten denken en in fase 4 (uitvoering) mee te laten werken. Wat opvalt, is dat raadsleden in fase 3 (besluitvorming) ruimte willen geven aan inwoners om mee te beslissen, terwijl daar in fase 2 en 4 geen ruimte voor is.

Conclusie | Het is opvallend dat de respondenten onder de raadsleden ruimte willen geven aan meebeslissen van inwoners in de besluitvormingsfase. Tegelijk moet gezegd worden dat door het lage aantal respondenten het beeld wat

Bijlage 2 – Evaluatie participatietrajecten uit het verleden

Er zijn in het verleden verschillende participatietrajecten geweest. In deze bijlage evalueren we er vier en noemen we ook lessen uit andere trajecten.

Toekomstvisie

Inwoners, ondernemers en organisaties dachten mee over de gemeente Waddinxveen in 2030.

- + Bijdrage van een groot aantal inwoners
- + Open houding en inzet van ambtelijke organisatie
- + Goede aanpak met dilemma's en scenario's
- + Zichtbaarheid burgemeester en wethouders
- Onduidelijke verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden tussen gemeenteraad, college en collegelid.
- Onvoldoende visie op burgerparticipatie: hoe willen invulling geven aan een overheid die dichtbij de inwoners staat?

Ervaringen afdeling Ruimte met burgerparticipatie

Inwoners, ondernemers en organisaties dachten mee over de gemeente Waddinxveen in 2030.

- + Goede ervaringen met blanco beginnen: dit zijn de kaders, kom als inwoners zelf met een voorstel i.p.v. de gemeente die iets voorstelt.
- + In stukken knippen van een onderwerp werkt goed bij problemen.
- Slechts een deel van de inwoners wordt bereikt: meestal 50+ers
- Participatie met tevredenheid als doel is erg moeilijk. Er blijven altijd een paar inwoners tegen.
- Behoeft aan richtlijnen voor het betrekken van wijkplatforms. Wanneer doen we dat wel en wanneer niet?

Afvalbeleid

Inwoners hebben enquêtes ingevuld over wat zij belangrijk vinden bij het scheiden en verwerken van afval.

- + Door gegeven antwoorden en feedback konden er echt keuzes gemaakt worden.
- + Vragenlijsten vooraf goed getest.
- Tijd die het kost ernstig onderschat.
- De structuur van inloopavonden werkte niet door boosheid onder inwoners.

Beleidsplan Veiligheid & Handhaving

Inwoners en partners hebben meegedacht bij het selecteren en prioriteren van thema's op het gebied van veiligheid.

- + Hoge deelname van inwoners via een webapptool.
- + Goede uitkomst van het hele project.
- Er is een vaste app nodig die we telkens kunnen inzetten
- Er is behoefte aan een agressietraining en gesprekstechnieken voor de-escalatie bij boosheid.

Overkoepelende evaluatiepunten

- Voor elk participatietraject wordt het wiel telkens opnieuw uitgevonden. Er is behoefte aan vaste structuur waarmee gewerkt wordt.
- Het combineren van participatietrajecten in de oktober participatiemaand is goed bevallen. Kan dit vaker gedaan worden?
- Hoe kunnen participatietrajecten nog beter afgestemd worden op de inwoners en hoe communiceren we goed met hen?
- Er is winst te halen op het terrein van participatiemoeheid door monitoren samen te voegen en rapportages van onderzoeksbureaus beter te benutten.